
Produktivitetsens blinde vinkel – workshops på REG LABs Årskonference

REG LAB har valgt at sætte fokus på produktivitet, da REG LABs medlemmer er centrale aktører i at udforme de bedst mulige rammebetingelser for virksomheder og den offentlige sektor.

REG LABs årskonference vil være omdrejningspunktet for indspillet til Produktivitetskommissionen.

Denne artikel indeholder et indspil til de fem emner, som de enkelte workshops på årskonferencen handler om.

Produktivitet – den blinde vinkel

Produktivitet har stor betydning for Danmarks fremtidige vækst og velfærd. Produktivitetskommissionen har udregnet, at Danmarks lave produktivitet har relativt store konsekvenser. Således ville Danmark kunne anlægge 9 nye supersygehuse om året, hvis vores produktivitetsvækst havde været den samme som i Sverige. Sverige har fra 1996 haft en produktivitetsvækst på 2 pct., hvorimod Danmark kun har haft en vækst på 0,8 pct.

Vi har sat produktivitet på dagsorden, da vi finder det særdeles vigtigt. Vi er nødt til at finde de løsninger, som fremadrettet skal bidrage til at finansiere vores alle sammen velfærdssystem. Nøgletallene indikerer kraftigt, at vi kan gøre det bedre. Danmark har en lav produktivitet.

Vi ser frem til at høre og se de løsninger, som REG LABs medlemmer i fælleskab kan komme frem til på REG LABs årskonference 30. april.

Definition af produktivitet

Arbejdskraftproduktiviteten svarer formelt set til den mængde arbejde, som kræves for at producere en enhed af et bestemt produkt. Makroøkonomisk set måles arbejdskraftproduktiviteten ved et lands bruttonationalprodukt (BNP) pr. beskæftiget.

Produktivitetsvækst beror på kvaliteten af den fysiske kapital, forbedringer af arbejdsstyrkens kvalifikationer, teknologiske fremskridt og nye former for organisering af disse produktionsfaktorer. Produktivitetsvækst er den vigtigste kilde til økonomisk vækst.

Kilde: EU-kommissionens meddelelse om produktivitet

I den offentlige debat har der været meget fokus på skatter og konkurrenceevne, hvor der bl.a. er blevet set på lønomkostningerne og deres betydning for virksomhederne. Men produktivitet handler om meget andet end lønomkostninger og skatter.

Det er efterhånden veldokumenteret i en række undersøgelser, at produktivitet øges gennem tilførsel af viden. Eksempelvis viser undersøgelser, at højtuddannede medarbejdere har en betydeligt højere produktivitet end personer med lille eller ingen uddannelse. Virksomheder med FoU-aktiviteter oplever i gennemsnitlig 9 pct. højere produktivitet per medarbejder end innovative virksomheder, der ikke forsker eller udvikler. Og innovative virksomheder har i gennemsnit 6 pct. højere produktivitet per medarbejder end virksomheder, der hverken innoverer eller forsker og udvikler.

Det offentlige er en central aktør – både som selvstændig enhed og som samarbejdspartner med det private erhvervsliv. Danmark bruger årligt mere end 500 mia. kr. på offentlige serviceydelser og den offentlige sektor udgør knap 25 pct. af økonomien.

Så hvordan igangsætter vi tiltag der både fremmer innovation og produktivitet i den offentlige sektor, og samtidig skaber en række rammebetingelser, der kan understøtte en øget produktivitet i erhvervslivet.

Fem workshops vil være omdrejningspunkterne for REG LABs indspil til Produktivitetskommissionen. De fem workshops er:

1. Spredning af forskning til erhvervslivet – hvilken betydning har det for produktiviteten?
2. Hvordan kan klynger og innovationsnetværk bidrage til en produktivitetsvækst?
3. Internationalisering – hvordan og hvordan ikke?
4. Innovation som kilden til produktivitet i den offentlige sektor.
5. Iværksættereri – som mindset og som produktivitetsfremmer.

Produktivitetskommissionen er til stede i alle fem workshops, og diskussionerne munder ud i en række pointer og anbefalinger som overleveres til produktivitetskommissionens formand sidst på dagen.

Workshop 1: Spredning af forskning til erhvervslivet – hvilken betydning har det for produktiviteten?

Ud fra tesen om at øget viden i erhvervslivet resulterer i bedre produkter og ydelser, og dermed bedre konkurrenceevne har det længe være et mål at øge og styrke spredningen af den offentlige forskning til erhvervslivet.

Den tese underbygges af en række undersøgelser der viser, at FoU-aktive virksomheder i gennemsnitlig har en højere produktivitet per medarbejder end ikke FoU-aktive virksomheder. Resultaterne gælder for alle brancher, men effekten fremstår størst inden for fremstillingsindustrien, hvor de FoU-aktive virksomheder har en produktivitet per medarbejder, der er 23 pct. højere end ikke FoU-aktive virksomheder.

Produktivitetseffekten øges yderligere, når virksomhederne samarbejder med offentlige vidensinstitutioner. De FoU-aktive virksomheder, der samarbejder med offentlige vidensinstitutioner, har i gennemsnit 15 pct. højere produktivitet per medarbejder end FoU-aktive virksomheder, der ikke samarbejder.

Så diskussionen om hvorvidt vi skal styrke vidensspredningen af den offentlige forskning er ikke omdrejningspunktet, men nærmere hvordan vi skal gøre det. Udfordringen er hvordan vi indretter systemet, så spredningseffekten af forskningsresultater optimeres. Er det gennem samarbejdsprojekter, papers, netværk, formidlingsenheder, workshops eller noget helt tredje. Med andre ord, hvordan sikres det, at forskningsresultater bliver spredt - modtaget – og forankret i virksomhederne?

Og hvad med modtagerapparatet? Skal der satses på, at understøtte virksomheders vidensniveau, som det eksempelvis gøres med videnpiloter, hvor virksomheder får tilskud til at ansætte en højtuddannet?

Centrale spørgsmål og/eller hypoteser kunne være:

1. Offentlig forskning, der bliver til nye virksomheder, skaber mest vækst.
2. Svenskerne er bedre end danskerne til at få afkast af forskningen.
3. Understøtter, bruger og formidler vi de relevante værktøjer og instrumenter for øget og styrket spredning af forskningsresultater til erhvervslivet?
4. Hvordan kan spredning af forskningsresultater generere mest produktivitet hos erhvervslivet?

Til at lede workshoppen har vi kontorchef Thomas Alslev Christensen, Styrelsen for Forskning og Innovation, som vil indlede workshoppen med et oplæg og lægge op til debat blandt workshoppens deltagere.

Workshop 2: Hvordan kan klynger og innovationsnetværk bidrage til en produktivitetstsvækst?

Klynger og innovationsnetværk har gennem de seneste år oparbejdet en mere central rolle i det danske erhvervsfremmesystem. Lige fra regioner til ministerier og EU er der en stigende erkendelse af, at klynger og netværk kan være et effektivt redskab til at øge virksomhedernes vækst, konkurrenceevne og produktivitet.

Klynger og netværk er interessante i en produktivitetssammenhæng, da en række af de centrale faktorer, der er en forudsætning for virksomhedernes produktivitet, stimuleres af klynger og netværk. De tiltrækker viden og kvalificeret arbejdskraft, øger FoU-samarbejdet, styrker internationaliseringen og øger virksomheders innovationskapacitet.

Grundlæggende er det meget få virksomheder, som selv er i stand til at frembringe al den viden, som er nødvendigt for at være vedvarende innovativ og kunne gøre sig gældende i den internationale konkurrence. Virksomheder har i stigende grad behov for at øge og forny deres viden.

Effektanalyser peger bl.a. på, at virksomheder som deltager i klynger eller innovative netværk gennemgår en adfærdsændring, hvor virksomheder bliver betydelig mere innovative. Og sammenlignet med andre virksomheder er klynge-virksomheder i højere grad involveret i FoU projekter med forskningsinstitutioner.

Det kan bl.a. også aflæses af de årlige performanceregnskaber for innovationsnetværkene, som viser en konstant opgående kurve i virksomhedernes brug af netværkene, samt i forhold til at generere samarbejdsprojekter mellem forskningsinstitutioner og virksomheder. Men får vi nok ud af netværkene og klyngerne?

Centrale spørgsmål og/eller hypoteser kunne være:

1. Hvilken betydning har netværk og klynger for ændring af virksomheders adfærd.
2. Hvordan kan klynger i højere grad benyttes som et produktivitetspolitisk instrument?
3. Hvordan kan rammebetingelserne i højere grad understøtte klynger?
4. Hvilke klyngeaktiviteter har størst effekt?

Til at lede workshoppen har vi konsulent Thomas Kampmann, Region Nordjylland og direktør Bolette van Ingen bro, Netmatch.

Workshop 3: Internationalisering – hvordan og hvordan ikke

Internationaliseringen spiller en rolle i forhold til landets og virksomheders produktivitet. Danmark er en lille åben økonomi og har en lang tradition for at udnytte globaliseringen. Gennem international handel har Danmark opnået produktivetsgevinster.

Danske virksomheder opnår produktivetsgevinster, når virksomheder bevæger sig ud på nye internationale markeder. Virksomheders internationalisering kan foregå på flere måder, og er ofte en kombination af de forskellige kanaler, der eksisterer. Det kan bl.a. ske gennem handel, investeringer og samarbejdspartnere med virksomheder og forskere, tilførsel af internationale vidensarbejdere.

Produktivetsgevinsterne ved at interagere internationalt opstår, når virksomhederne bliver mere konkurrenceudsatte, hvilke tvinger/inspirerer dem til at finde bedre løsninger. Det sker, når virksomhederne gennem samarbejdspartnere får ny viden og inspiration, der leder dem mod nye måder at gøre tingene på. Det sker, når Internationale vidensarbejdere bibringe højt kvalificeret viden og en diversitet, der oftest bidrager til innovationskraften i virksomhederne. Det sker, når Internationale investeringer bibringer kapital og ledelsesviden.

Så der er mange elementer, hvor en øget internationalisering kan skabe øgede produktivetsforbedringer.

Allerede i dag eksisterer der tiltag, der skal styrke virksomhedernes internationalisering. Eksempelvis har kommunerne erhvervsserviceaktiviteter, regioner har Væksthusene og ministerierne har eksportråd og internationale innovationscentre mv., og der er innovationsnetværk, som finansieres af både ministerier og regioner. Ligeledes finansierer EU EEN, som er EU's erhvervsrådgivning og medfinansieres af ministerier, regioner og kommuner. Så der gøres allerede meget i dag. Men er indsatsen tilstrækkelig, og rammer vi de rigtige?

Centrale spørgsmål og/eller hypoteser kunne være:

1. Eksportinitiativer bør fokuseres om de små og mellemstore virksomheder.
2. Identifikation af udenlandske samarbejdspartnere og kunder er den største udfordring for virksomheder.
3. Organiserer vi indsatsen på den rigtige måde ?
4. Er der områder, som kunne få større fokus ?

Til at lede workshoppen har vi Jens Kvorning, international afdelingschef i Håndværksrådet. Han vil kickstarte workshoppen med et oplæg, der sætter scenen.

Workshop 4: Innovation som kilden til produktivitet i den offentlige sektor

Debatten – ikke mindst med nedsættelse af produktivitetskommissionen – har sat øget fokus på den offentlige sektor og hvordan den kan styrkes, forbedres og effektiviseres, således at danskerne i fremtiden har et højt niveau af offentlig service.

En øget produktivitet i den offentlige sektor er et centralt element i produktivitetskommissionen arbejde. Produktivitet i den offentlige sektor kan som udgangspunkt ikke måles på samme måde som i den private sektor. En af årsagerne er at offentlige serviceydelser generelt ikke afsættes på et markedet.

I dag måles der primært på en række indre faktorer såsom bevillinger i forhold til antal børn i børnehaverne. Antal læger i forhold til antal operationer, men grundlæggende fortæller det ikke noget om kvaliteten af og effekten hverken børnene eller patienten.

Inden for den sidste årrække har vi kunne læse os til, at produktiviteten på en række af de regionale og kommunale område er forbedret. Eksempelvis er produktiviteten på sygehusene i følge Sundhedsministeriet i gennemsnit steget med ca. 2,4 pct. årligt siden 2003.

Innovation i den offentlige sektor handler om mange ting. Smartere og bedre måder at organisere sig på, øget fokus på medarbejderdreven innovation, digitalisering, afbureaukratisering og konkurrenceudsættelse, øget vidensspredning m.fl. Men hvad virker og hvordan virker det?

Eksempelvis eksisterer der en række forsøg med medarbejderdreven innovation i den offentlige sektor, som viser gode resultater og meget få taler imod effekterne af medarbejderdreven innovation. Men der savnes en model for, hvordan det kan rulles ud i større skala.

Denne workshop vil forsøge at kaste lys over, hvilke tiltag REG LABs medlemmer har positive erfaringer med og hvordan en indsats kan systematiseres og evt. opskaleres.

Centrale spørgsmål og/eller hypoteser kunne være:

1. Hvordan får vi systematiseret den eksisterende viden og inddraget medarbejderne i udviklingen?
2. Hvordan styrkes innovationskulturen på offentlige arbejdspladser, så den endnu bedre kan bidrage til en kvalitetsudvikling af de offentlige tilbud og ydelser?
3. Hvordan bliver gode ideer fra medarbejderne i den offentlige sektor konkret nyttiggjort – bliver de samlet godt nok op og spredt ud?

Udviklingschef fra FTF Andy Andresen vil indlede workshoppen, som vil tage afsæt i et oplæg fra innovationsekspert Line Groes.

Workshop 5: Iværksætteri – som mindset og som produktivitetsfremmer

OECD har dokumenteret, at op mod 40 pct. af væksten i moderne økonomier kan tilskrives iværksættere. Nye iværksættere skaber nye produkter, serviceydelser eller nye teknologiske løsninger, som udfordrer eksisterende virksomheder, så de må optimere, udvikle eller nedlægge deres produktion. Og nogle iværksættere ændrer, gennem deres nye produkter eller services, grundlæggende andre virksomheders forretningsmodeller og vækstmuligheder i positiv retning.

Der er flere udfordringer for iværksætteri i Danmark. Nye målinger fx fra Global Entrepreneurship Monitor (GEM) viser, at vores iværksætterkultur stadig er meget ringe. Vi indtager en 21. plads ud af 24 mulige, når det drejer sig om at få lønmodtagere til at udleve iværksætter-drømmene. Så kulturen er stadig en barriere.

Omvendt viser andre analyser, at der starter forholdsvis mange virksomheder i Danmark. Når vi måler på antallet af nye virksomheder, så ligger Danmark pænt i midterfeltet sammenlignet med andre europæiske lande – og foran lande som Norge, Tyskland og Sverige. Her er udfordringen er, at danske iværksættere ikke vokser.

Gennem flere fokusanalyser har REG LAB set på iværksætterområdet. Analyserne peger på flere forskellige udfordringer og muligheder. Generelt er basisrådgivningen til iværksættere god, mens udfordringen kan være at tilbyde kompetencer, kapital og viden til de innovative iværksættere, så de får optimale vækstbetingelser. Derudover spiller uddannelsessektoren en vigtig rolle for at motivere til iværksætteri og udvikle de studerendes kompetencer til at starte egen virksomhed. Samtidig kan uddannelses- institutioner agere som inkubatorer for de studerendes virksomheder.

Deltagerne i denne workshop vil drøfte erfaringer og muligheder for en forbedret indsats for iværksætteri.

Centrale spørgsmål og/eller hypoteser kunne være:

1. Trods utallige indsatser er der sket for lidt: Hvorfor?
2. Hvor er barriererne: Er kompetencerne for ringe? Ambitionerne for lave? Risikovilligheden elendig?
3. Hvad skal kommende indsatser fokusere på: Fokus på iværksættereliten? Fokus på bredden af iværksættere? En kombination af disse indsatser?

Til at lede workshoppen har vi vicedirektør fra Erhvervsstyrelsen Anders Hoffmann, som vil igangsætte debatten med et oplæg.